

Зарубіжна література

У 2026/2027 навчальному році продовжується поетапне впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №898 від 30.09.2020 зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України №972 від 30.08.2022, відповідно учні 9 класів закладів загальної середньої освіти переходять на нову модель навчання. Упровадження Державного стандарту спрямоване на зміни в організації освітнього процесу, які мають забезпечити можливості формування учнями/ученицями ключових компетентностей і наскрізних умінь, визначених Законом України «Про освіту», та сприяти вихованню ціннісних орієнтирів відповідно до Концепції «Нова українська школа».

У 2026/2027 навчальному році пріоритетними є такі напрями освітньої діяльності:

- продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» – впровадження у 9 класах Державного стандарту базової середньої освіти;
- створення безпечного, комфортного, інклюзивного освітнього середовища й підвищення якості освітньої діяльності закладів і установ освіти;
- подолання освітніх втрат;
- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції, розвиток навичок інформаційної гігієни під час війни;
- просвіта з питань особистої безпеки;
- психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу тощо.

Одним із найбільших викликів під час воєнного стану є різноманітність форм організації освітнього процесу: очний і дистанційний (синхронно, асинхронно, змішано) формати, поєднання очного й дистанційного навчання. Зазначене зумовлює потребу гнучкості планування, варіативних стратегій навчання, урізноманітнення підходів до оцінювання тощо.

Потреби сучасного освітнього процесу й основні нормативні документи щодо реформи закладів загальної середньої освіти спрямовують учителя зарубіжної літератури на подальше вдосконалення системи вивчення дисципліни, пошук шляхів формування й розвитку предметних і ключових компетентностей та визначають нові стратегічні пріоритети. До них належать реалізація діяльнісного та компетентнісного підходів, виховання громадянського патріотизму, запровадження профільного навчання.

Вивчення зарубіжної літератури у школі має чимало переваг. По-перше, це унікальна можливість розширити та формувати полікультурний світогляд учнів. Аналіз творів світового письменства дозволяє здобувачам освіти дослідити ментальність, цінності та історичний контекст різних народів світу. По-друге, читання літератури іноземною мовою покращує словниковий запас, здатність до граматичного аналізу та розуміння текстів. Це корисно для майбутнього успіху у вивченні іноземних мов. Світова літературна спадщина виступає могутнім чинником особистісного зростання та формування цілісної картини світу. Крім цього, вивчення зарубіжної літератури розвиває в учнів критичне мислення та аналітичні навички. Читання й аналіз творів допомагає знаходити прихований зміст текстів, аналізувати персонажів та їхні мотиви, а також робити висновки й інтерпретації. Ці навички стануть у пригоді учням не лише у навчанні, а й у повсякденному житті.

Звертаємо увагу на комплексний розвиток аналітичних та комунікативних компетентностей здобувачів освіти. Пріоритетними напрямками роботи мають стати інтелектуальні та мовленнєві вміння, які забезпечують самостійне критичне мислення учнів:

- глибоке розуміння та ідентифікація проблеми: здатність бачити суть головного питання в інформаційному потоці, відокремлювати головне від другорядного;
- формулювання наукових гіпотез: здатність пропонувати обґрунтовані припущення, варіанти вирішення проблем та прогнозувати можливі результати;
- логічне структурування матеріалу: уміння впорядковувати й класифікувати інформацію, розділяти текст на логічні частини та будувати чіткий виклад матеріалу;
- аргументація та захист власної позиції: майстерність підбирати переконливі докази, факти, статистику чи приклади для обґрунтування особистих поглядів;
- аналіз причинно-наслідкових зв'язків: здатність чітко простежувати та демонструвати в усній чи письмовій формі, які саме фактори призвели до конкретних наслідків;
- формулювання інтегрованих висновків: уміння підбивати підсумки, узагальнювати досліджені дані та робити остаточні висновки на основі проведеного аналізу.

Основні методи, орієнтовані на формування усної комунікації, – це всі форми навчального діалогу, усі види переказу, доповіді й повідомлення, рольові й ділові ігри, навчальні дослідження і навчальні проєкти, обговорення, дискусії, диспути, виступи на заходах.

Методи, орієнтовані на формування письмової комунікації, – твори й перекази, підготовка заміток і статей, телекомунікаційні тексти, повідомлення, участь у творчих конкурсах.

Для успішного аналізу та інтерпретації учнями творів зарубіжної літератури важливо дотримуватися кількох рекомендацій: уважно читати текст, звертаючи увагу на деталі та символіку; вивчати життєвий шлях автора, контекст створення твору, щоб краще зрозуміти його наміри та ідеї.

Читацька компетентність є однією з найважливіших компетентностей, що формується впродовж всього терміну навчання дитини у школі та має надпредметний, універсальний характер, забезпечує успішне засвоєння знань, умінь, навичок та формування компетентностей у контексті засвоєння будь-якої шкільної дисципліни. В основі грамотного, комунікативно-усвідомленого читання лежить процес сприйняття та активної переробки інформації. Саме тому навчання читанню передбачає сприйняття, засвоєння та інтерпретацію прочитаного. Для реалізації всіх можливостей читання на практиці пропонуємо проводити систематичну цілеспрямовану роботу щодо вдосконалення у здобувачів освіти читацьких навичок.

Звертаємо увагу на використання таких стратегій для покращення формування читацьких компетентностей:

1. Текстоцентричний підхід. Будь-яке твердження учня має підкріплюватися цитатою з художнього твору або посиланням на конкретний епізод тексту, що формує навички доказового мислення. Книга має сприйматися як інтелектуальний діалог між автором та учнем.

2. Поширення досвіду успішних практик. Учителі можуть обмінюватися досвідом та методиками, що успішно застосовуються на уроках літератури, для розвитку навичок читання та критичного мислення.

3. Використання цифрових технологій. Сучасні технології надають можливості для розвитку інтерактивних платформ, де учні можуть працювати з текстами, обговорювати їх, ділитися своїми думками, що в свою чергу сприяє розвитку їхніх компетентностей.

4. Залучення здобувачів освіти до вибору художніх текстів. Дати можливість учням самостійно обирати літературні твори для прочитання, що значно збільшить їхню мотивацію до читання та саморозвитку.

Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в 2026/2027 навчальному році здійснюватиметься відповідно до освітніх програм, розроблених закладами освіти на основі Типових освітніх програм:

1) на рівні базової середньої освіти - на основі Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (затвердженої наказом Міністерства

освіти і науки України від 19.02.2021 № 235); звертаємо увагу, що були внесені зміни до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти наказом Міністерства освіти і науки України від 17.08.2026 №1430;

2) на рівні профільної середньої освіти на основі:

Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408 у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1493 зі змінами).

У 2026/2027 навчальному році Нова українська школа стартує у 9 класі, який завершує цикл базового навчання закладів загальної середньої освіти. Вивчення зарубіжної літератури у 5-6, 7-9 класах здійснюватиметься за модельними навчальними програмами:

- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В., Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.);

- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Богданець-Білокаленко Н.І., Снегірьова В.В., Фідкевич О.Л.);

- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О., Ісаєва О., Клименко Ж., Мацевко-Бекерська Л., Юлдашева Л., Рудніцька Н., Туряниця В., Тіхоненко С., Вітко М., Джангобекова Т.);

- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є.В.);

- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Снегірьова В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Каєнко О.В.);

- модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є.В., Слободянюк О.М.).

Для 10-11 класів залишаються чинними навчальні програми, які розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України. Перелік навчальної літератури та навчальних програм, що мають відповідні грифи, постійно оновлюється і доступний на офіційних вебсайтах Міністерства освіти і науки України та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Міністерство освіти і науки України рекомендує на початку навчального року запланувати роботу щодо виявлення та (у разі потреби) подолання освітніх втрат учнів. Для цього важливо:

- адаптувати навчальні програми;
- використати внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки;
- подбати про доступність викладу, наявність циклічного, інтервального повторення матеріалу, вправ на стабілізацію емоційного стану учнів, упровадження диференційованого навчання та формувального оцінювання.

Вивчення зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюється з урахуванням компетентнісного потенціалу мовно-літературної галузі, виключного впливу художньої літератури на формування світогляду, національної свідомості та моральних якостей учнів, розвитку їх мовленнєвої діяльності та комунікативних здібностей у процесі прилучення до найкращих книжок світу в українських перекладах, виховання засобами мистецтва слова високоосвічених і культурних громадян України, здатних захищати її національні інтереси, патріотів своєї держави.

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідним Державним стандартом вимог до обов'язкових результатів навчання учнів, є освітня програма закладу загальної середньої освіти.

В освітній програмі закладу освіти зазначається перелік програм (модельних навчальних програм та/або навчальних програм), що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, у тому числі навчальні програми курсів за вибором.

Відповідно до навчального плану заклад освіти здійснює вибір модельних навчальних програм та/або навчальних програм для закладів загальної середньої освіти з-поміж тих, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України».

Заклади загальної середньої освіти можуть використовувати в освітньому процесі лише ту навчальну літературу, що має грифи Міністерства освіти і науки України («Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», «Схвалено для використання в освітньому процесі») або висновок «Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах».

Для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році на рівні базової, профільної середньої освіти рекомендовані модельні навчальні програми для 5–9 класів, навчальні програми для 10–11 класів.

На основі модельної навчальної програми, рекомендованої Міністерством освіти і науки України, заклад загальної середньої освіти може розробити власну навчальну програму та затвердити її рішенням педагогічної ради.

На основі модельної та/або затвердженої педагогічною радою навчальної програми навчального предмета (інтегрованого курсу) вчитель / учителька складає

календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнівства. Календарно-тематичне планування складають у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел. Воно може бути об'єднане з навчальною програмою в один документ. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя / вчительки. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти, міста, району чи області не передбачено законодавством.

Учитель/вчителька може впродовж навчального року робити зміни в календарно-тематичному плануванні, відповідно до того, як учні й учениці засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем і змістових модулів. Головним завданням для вчителя / вчительки є забезпечення досягнення учнівством обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом для певного циклу навчання.

Наголошуємо на тому, що використання навчальних посібників, зошитів з друкованою основою, що доповнюють зміст підручників, утворюють разом з ними навчальні комплекти, є необов'язковим і може мати місце в освітньому процесі лише за умови дидактичної доцільності навчальних видань для реалізації нових підходів у роботі з учнями, дотримання вимог щодо уникнення перевантаження учнівства та добровільної згоди усіх батьків учнів й учениць класу на фінансове забезпечення.

Учитель/вчителька має можливість вільно і творчо підійти до реалізації програми в кожному класі, врахувати інтереси й рівень підготовки учнів, конкретні умови викладання (наявність художніх текстів; використання інформаційно-комунікаційних технологій; рівень володіння учнями іноземними мовами, знання української мови і літератури, історії та інших предметів; підготовка до оцінювання).

Із переліком навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників з зарубіжної літератури, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в 5-11 класах закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, можна ознайомитися за покликанням:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/16NyRYEKgeQ4T5BE68La-s2gn0q2MPyIWSWx-Vdw-zmA/edit?gid=1385777575#gid=1385777575>

Перелік навчальної літератури та навчальних програм, що мають відповідні грифи, постійно оновлюється і доступний на офіційному вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Електронні версії підручників (у pdf-форматі) у вільному доступі розміщені в електронній бібліотеці на вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Одна з концептуальних засад творення Нової української школи – перехід від «наповнення» дитини знаннями до компетентнісної освіти.

Особистісно орієнтоване навчання, діалогічний характер викладу матеріалу досягаються завдяки застосуванню новітніх педагогічних технологій та використанню кращого педагогічного досвіду.

При викладанні зарубіжної літератури особливу увагу необхідно звернути на формування ключових компетентностей і реалізацію компетентнісного підходу засобами класичної й сучасної літератури різних країн світу. Складниками компетентності в галузі викладання зарубіжної літератури є:

знання (художній текст та/або медіатекст, навчальні тексти, науково-популярні тексти, теоретичні поняття, відомості про письменників, жанри, літературні явища тощо);

уміння (загальні (читання з розумінням, висловлення власної думки, критичне мислення, логічне обґрунтування позиції, робота в групі/команді, виявлення ініціативи, уміння оцінювати ризики, приймати рішення тощо) та предметні (застосування набутих знань у різних навчальних ситуаціях, в процесі виконання проєктів, дослідження, творчості тощо);

ставлення («я і своє» – виховання любові до національного через українські переклади творів, ілюстрації українських митців, взаємозв'язки української та зарубіжних літератур тощо; «я і чуже» – формування поваги до різноманіття культур/літератур світу, використання духовного досвіду цивілізованих народів, толерантне ставлення до людей інших рас, націй, національностей).

При вивченні зарубіжної літератури компетентнісний підхід має органічно поєднуватися з діяльнісним та інтегрованим підходами. Діяльнісний підхід у галузі зарубіжної літератури передбачає залучення учнів та їх мотивацію до різних видів читацької діяльності, активного діалогу з художнім текстом, виконання (самостійно або в групі/команді) творчих робіт на підставі прочитаних творів, їх обговорення (усно та письмово, зокрема в цифровому середовищі), постійного розширення кола читання з допомогою інтернетсервісів тощо.

Особливу роль у реалізації концепції Нової української школи відіграє запровадження інтегрованого підходу в навчанні. Оскільки художній текст є сам по собі інтегральною цілістю, що поєднує різні аспекти людського буття, він дозволяє залучати для його кращого розуміння учнями знання з інших освітніх 8 галузей/предметів/інтегрованих курсів. Відповідно на підставі осмислення художніх творів класики й сучасності школярі навчаються встановлювати зв'язки

між поняттями та явищами з різних сфер людського суспільства, отримують цілісний образ світу крізь призму мистецтва слова, а також мають можливість для формування засобами літератури й культури власної особистості – патріота України і водночас людини із широким світоглядом, яка відчуває приналежність до цивілізованого світу і причетність до світового культурно-історичного процесу.

У процесі викладання зарубіжної літератури необхідно навчати учнів умінням і навичкам роботи з різними видами текстів – художніми, навчальними, науковими, науково-популярними, медіатекстами, графічними, гіпертекстами тощо. Це сприятиме подальшій соціальній та культурній адаптації учнів до умов сучасного світу, цифрового середовища, формуванню критичного мислення щодо текстів різних видів, пошуку актуальних текстів та ін.

Робота з різними видами текстів (зокрема художніми текстами та/або медіатекстами) у процесі викладання зарубіжної літератури має бути спрямована на досягнення результатів навчальної діяльності учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, а саме:

- 1) взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації у різних комунікативних ситуаціях;
- 2) аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів;
- 3) висловлювання думок, почуттів, ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема в цифровому середовищі;
- 4) дослідження літературних і мовних явищ, читацької діяльності та індивідуального мовлення.

Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів.

Об'єктом вивчення в курсі зарубіжної літератури є художній твір, його естетична природа та духовно-етична сутність. Аналіз та інтерпретація літературного твору мають спиратися на ґрунтовне знання тексту, докладний розгляд ключових епізодів, доречне цитування, виразне читання окремих творів або їх фрагментів.

Під час викладання зарубіжної літератури потрібно звернути увагу на можливість використання окремих елементів компаративістики: порівняння явищ однієї національної літератури, художніх творів різних національних культур,

художніх текстів і медіатекстів, літературних творів і творів інших видів мистецтва, художніх і нехудожніх текстів (науково-популярних, документальних), оригіналу і перекладу. Водночас учителю потрібно завчасно перевірити необхідний цифровий контент для безпечної роботи учнів, провести інструктаж щодо основних правил поведінки в інтернет-просторі та в онлайнвзаємодії, повідомити про необхідність дотримання етичних норм і академічної доброчесності.

Учитель має право самостійно розподіляти години на текстуальне вивчення творів, розвиток мовлення, позакласне читання, ураховуючи визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу. Він має змогу вільно і творчо підійти до організації навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури з урахуванням конкретних умов викладання, читацьких інтересів учнів.

На кожному уроці ведеться робота над розвитком усного і писемного мовлення учнів. Навчити учнів монологічного викладу чи написання статті, оформляти повідомлення, доповідь, писати рецензію або відгук, брати інтерв'ю, вести репортаж, писати конспект або тези й опановувати багато інших видів робіт та виголошувати їх – такі основні завдання вчителя літератури.

Акцентуємо увагу, що вивчення текстів напам'ять не є обов'язковою формою роботи (немає вимоги робити запис про результати перевірки вивчення учнями та ученицями творів напам'ять із подальшим виставленням оцінок у журналі в стовпці без дати).

Доцільно планувати урок так, щоб учнівство мало змогу працювати в різних форматах: індивідуально, у парах, у малих групах і всім класом. Чергування форматів роботи допомагає підтримувати увагу, створює умови для мовленнєвої практики, взаємонавчання й рефлексії. Особливо важливо передбачати завдання, у яких учні й учениці самостійно формулюють запитання одне одному, домовляються про спільний спосіб виконання завдання, презентують результат і оцінюють його за зрозумілими критеріями. Формування таких наскрізних умінь, як «читати з розумінням» та «висловлювати власну думку в усній і письмовій формі» передбачає спільні дії вчителів та вчительок різних освітніх галузей, але саме на уроках з інтегрованих курсів та предметів мовно-літературної освітньої галузі закладаються основи для рефлексії учнями та ученицями цих своїх умінь.

Після виконання навчальних завдань або на завершальному етапі уроку важливо передбачати рефлексію: що вдалося зрозуміти, що було найскладнішим, які стратегії допомогли працювати з текстом, аудіо- чи відеоматеріалом, що варто поліпшити під час наступного уроку. Рефлексія може здійснюватися усно, письмово або в цифровому форматі й має бути спрямована на усвідомлення учнями й ученицями власного поступу в мовленнєвому розвитку.

З огляду на різні освітні потреби учнів / учениць і поглиблення освітніх втрат і розривів учительству рекомендовано гнучко проводити оцінювання результатів

навчання учнів. Підходи до оцінювання в різних класах закладу загальної середньої освіти можуть мати відмінності, спрямовані на реалізацію освітньої програми закладу освіти та автономії вчителя.

Оцінювання результатів навчання здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 №722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24 червня 2026 р. за №922/46316 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2026 року №1001).

Оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів здійснюється з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти та спрямоване на визначення рівня досягнення учнями результатів навчання, відстеження їхнього навчального поступу й надання зворотного зв'язку. Під час планування й проведення певного виду оцінювання вчитель самостійно обирає спосіб фіксування результатів. Оцінювання за групами результатів та їх унесення до класного журналу не є обов'язковими. Водночас рекомендовано використовувати компетентісно орієнтовані завдання та інші інструменти оцінювання, що дають змогу визначити рівень досягнення результатів навчання, передбачених Державним стандартом базової середньої освіти та відповідною модельною навчальною програмою предмету / інтегрованого курсу. Для організації оцінювання вчителю можуть бути помічними розроблені матеріали:

- методичні посібники «Як оцінювати в НУШ?» для 10 освітніх галузей;
- каталог компетентісних робіт для НУШ;
- інтерактивний поступ на платформі «Освіта для життя».

Оцінювання результатів навчання учнів 10–11 класів здійснюється відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13 квітня 2011 року №329.

Міністерство освіти і науки України розробило спеціальний путівник, який допоможе батькам краще зрозуміти систему оцінювання в Новій українській школі, а педагогам та адміністраціям доступно пояснити принципи оцінювання «Оцінювання в НУШ: путівник для батьків».

Під час реалізації навчальної програми рекомендуємо педагогам надавати учням й ученицям чіткі інструкції щодо очікуваних результатів навчання, застосовувати особистісно орієнтований підхід, що може бути забезпечений передусім вибором відповідних тем навчальних проєктів і ролей у груповій діяльності. Методичні прийоми, які використовують на уроках, треба добирати з урахуванням вимог до обов'язкових результатів навчання, визначених у

Державному стандарті, та очікуваних результатів, визначених навчальною програмою.

З досвідом роботи в умовах Нової української школи можна ознайомитись за покликанням: Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів <https://drive.google.com/file/d/1p9yEcZm2Z66tDnOWRK7Yq-y6tSnxIj41/view>

Рекомендуємо для роботи всеукраїнський науково-методичний журнал (періодичне друковане видання) «Літературна освіта: теорія, методика, практика»: <https://academia-pc.com.ua/litosvita>

Для закладів загальної середньої освіти працює державна вебплатформа Всеукраїнська школа онлайн (ВШО): <https://lms.e-school.net.ua/>.

Для учнів/учениць 5–11 класів на ВШО розміщені освітні курси, які охоплюють майже всі навчальні предмети (інтегровані курси), обов'язкові для вивчення. У кожному курсі є уроки, що складаються з відео, конспекту, тестових завдань, у деяких уроках є інтерактивні завдання, кожна тема закінчується тематичними тестами, кожен курс має підсумковий тест до навчального предмета (інтегрованого курсу). Функціонал «Кабінет учителя» допомагає організувати індивідуальну або групову форми роботи з учнями й ученицями, відстежуючи прогрес, улаштовуючи обговорення та надсилаючи індивідуальні завдання. Учитель / учителька може організувати тестування через «Кабінет учителя».

Як працювати з ВШО (створити «Кабінет учителя», сформувати класи, відстежувати прогрес учнів / учениць, а також як використовувати ВШО для організації дистанційного та змішаного навчання), описано в «Путівнику по Всеукраїнській школі онлайн».

Детальніше про організацію змішаного або дистанційного навчання з матеріалами ВШО можна дізнатися в посібнику «Використання освітніх онлайн-матеріалів: сучасні підходи й технології Нової української школи».

На допомогу вчителю сформовано добірку навчально-методичного забезпечення, яку розміщено на сайті ДУ «Український інститут розвитку освіти» в розділі «Навчаємося без кордонів». Представлений ресурс забезпечує учням, батькам та вчителям вільний та безоплатний доступ до освітніх ресурсів (серед яких уроки з мінної безпеки, корисні освітні матеріали для підготовки уроків, аудіокниги українською тощо) та ресурсів, спрямованих на психологічну підтримку.

Для подолання навчальних втрат слід провести аналіз знань учнів з використанням діагностичного інструментарію. Матеріали для діагностики розміщено на онлайн-платформі «Всеукраїнська школа онлайн». За результатами проходження тестування вчитель/учителька й учень/учениця отримають розгорнутий звіт з результатами. Якщо були допущені помилки, у звіті подано

перелік тем, які потребують додаткового опрацювання, і покликання на відповідні освітні матеріали ВШО. Діагностичні тести допоможуть з'ясувати, як учні засвоїли теми з попередніх двох років навчання, та виявити, що потрібно додатково опрацювати.

Якщо більшість класу не виявляє розуміння певних базових знань або не виявляє умінь, які мали бути опановані в попередній період навчання, потрібно скоригувати освітній процес таким чином, щоб зробити акценти на опрацюванні цього матеріалу / або видах діяльності, які формують певні уміння чи знання. Якщо ж певні освітні втрати наявні лише у групи учнів й учениць, то доцільно запроваджувати групові форми роботи з елементами взаємонавчання. Також можна запропонувати цим учням й ученицям окремі види роботи для самостійного опрацювання матеріалу.

Рекомендуємо створити карту опорних знань із зарубіжної літератури для кожного класу. У ній має бути зазначено головні знання з предмета за певний клас (це та основа знань, якою повинен володіти учень, і без них він не зможе навчатися у наступному класі).

Продовжити працювати над створенням методичної системи підтримки індивідуальної освітньої траєкторії учнів шляхом проведення індивідуальних занять, факультативів відповідно до навчального плану або за запитами учнів, консультацій з учнями для усунення прогалин у знаннях із предмета, розробки завдань різних рівнів складності для окремих учнів.

Добираючи змістове забезпечення вивчення зарубіжної літератури, рекомендуємо передбачити можливості використання цифрових засобів навчання. Варто виважено обирати електронні освітні ресурси, ураховуючи їх дидактичну доцільність, фактологічну коректність змісту, відповідність навчальній програмі. Також під час добору навчального забезпечення важливо дотримуватися гігієнічних вимог щодо роботи з цифровою інформацією. Обсяг пропонованих для опрацювання навчальних джерел має бути співвідносним із можливостями учнівства виконати завдання впродовж нормативно визначеного навчального часу. Це потрібно враховувати і під час роботи з чинними підручниками і навчальними посібниками, які містять цифровий контент. Під час підготовки до уроку рекомендуємо вчителю/ вчительці перевіряти доцільність і коректність змісту матеріалів, прихованих за QR-кодами. Вибір цифрової платформи для використання в освітньому процесі заклад загальної середньої освіти здійснює самостійно з урахуванням технічних можливостей учительства та учнівства.

Вивчення зарубіжної літератури в 9 класі має свою специфіку, яка, на відміну від курсу української літератури, базується на компаративному та інтеркультурному підходах. Ключовий акцент зміщується з дослідження національної самобутності на осмислення світового культурного контексту та

виявлення генетичних чи типологічних зв'язків із рідною культурою. Художній текст у 9 класі розглядається як майданчик для діалогу світоглядів різних епох та народів. Через світову класику й сучасні твори (зокрема підліткову антиутопію чи урбаністичну прозу) учні актуалізують універсальні теми: пошук власного «Я» у глобалізованому світі, міжособистісні конфлікти, психологію дорослішання та формування ціннісних орієнтирів.

Особливості аналізу художніх творів в курсі зарубіжної літератури зумовлені необхідністю досліджувати великі світоглядні системи. Це унеможливлює ефективність використання ІІІ для простого переказу сюжетів. Замість традиційних завдань програма орієнтує на розвиток критичного мислення, тому учням доцільно пропонувати практику світоглядного аудиту. Підлітки аналізують згенеровані нейромережею характеристики персонажів або історико-культурні довідки, виявляючи в них логічні неточності, анахронізми чи соціокультурні штампи. Ефективним є й метод зворотного культурологічного конструювання: учні створюють концептуальні карти мислення (ментальні карти) зарубіжних авторів, виявляючи спільні філософські та естетичні тенденції, що розвивалися паралельно в європейському просторі.

Поетичні шедеври світової лірики рекомендуємо аналізувати через стильове моделювання, коли підлітки досліджують ритмомелодику, оригінальні художні тропи та емоційне забарвлення тексту в контексті естетики певної художньої течії.

Вивчення зарубіжної літератури в 9 класі відкриває широкі можливості для ознайомлення підлітків із міжнародним ринком праці та креативними індустріями. На уроках учні можуть спробувати себе в ролі культурних оглядачів, літературних скаутів чи перекладачів-аналітиків. Робота з новітніми зарубіжними бестселерами, антиутопіями та фентезі слугує потужним ресурсом для практики в галузі культурного маркетингу, дизайну цифрового контенту та копірайтингу. Ключовим завданням тут є адаптація світових трендів і філософських ідей для українського культурного простору у формі анотацій, промокампаній чи медіаоглядів. Водночас аналіз класичної світової драматургії та прози допомагає учням опанувати базові навички сценаристики. Підлітки вчаться трансформувати універсальні мандрівні сюжети світової класики в сучасні концепції для вітчизняних театральних перформансів, кіноадаптацій або цифрових оповідальних проєктів.

Концентрація уваги дев'ятикласників має зосереджуватися на прикладах стійкості духу, гуманізму, збереження внутрішньої свободи та солідарності в різних культурах світу. Осмислення зарубіжних творів позиціонується як пошук спільних з усім цивілізованим світом ціннісних орієнтирів, що допомагає підліткам усвідомити єдність людства в боротьбі за свободу та людську гідність.

Наразі маємо долучатися до створення безпечного освітнього середовища у закладі (укриття, запасні виходи), здійснення заходів щодо мінної безпеки (інформування учнів, спільні заходи із залученням ДСНС), забезпечення

комфортних умов для учасників освітнього процесу й поліпшення якості освітньої діяльності закладів освіти.

Для реалізації вищезазначених аспектів рекомендуємо:

консультантам ЦПРПП, керівникам професійних спільнот учителів зарубіжної літератури:

- розробити систему заходів щодо створення умов для саморозвитку та самовдосконалення вчителів зарубіжної літератури;
- сприяти організації онлайн-спільнот для професійної підтримки та співпраці, особистого та творчого розвитку вчителя-словесника;
- формувати методичну грамотність та цифрову компетентність учителів зарубіжної літератури для дистанційного та змішаного навчання;

учителям зарубіжної літератури:

- постійно навчатися та підвищувати кваліфікацію, що допоможе орієнтуватися в новітніх методиках викладання та сучасних тенденціях в освіті;
- брати участь у міжкурсових заходах, які проводить Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського, для презентації та поширення власного перспективного досвіду;
- обмінюватися досвідом з колегами на сторінках професійних спільнот та асоціацій для самоосвіти та педагогічного розвитку;
- брати участь у творчих групах учителів, де можна спільно розробляти методичні матеріали, проводити дослідження та обговорювати проблеми, що виникають у процесі роботи;
- працювати над формуванням цифрової компетентності, опановувати різноманітні цифрові платформи та інструменти для організації дистанційного та змішаного навчання на уроках зарубіжної літератури.

Насамкінець. Результатом вивчення зарубіжної літератури в основній школі має стати не кількість розпорошеної інформації, а сформована здатність учня/учениці комплексно використовувати набуті знання, уміння, навички в різноманітних життєвих ситуаціях і в процесі соціальної адаптації до умов сучасного суспільства.

Важливо, щоб освітня та виховна системи закладів освіти були дієвими та ефективними, щоб було комфортно учням, їхнім батькам та вчителям в освітньому закладі.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнський науково-методичний журнал (періодичне друковане видання) «Літературна освіта: теорія, методика, практика»: <https://academia-pc.com.ua/litosvita>
2. Державний стандарт базової середньої освіти: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
3. Ісаєва О.О. Методи вивчення зарубіжної літератури в школі : презентація лекції. URL: <https://isaieva.kiev.ua/downl-f/prez-1-2-metod.pdf>
4. Ісаєва О.О. Розвиток читацької компетентності учнів в умовах інформаційного суспільства. Наукові записки Інституту педагогіки. Київ, 2021. Вип. 14. С. 45-52.
5. Лист Міністерства освіти і науки України «Про застосування державної мови у сфері освіти» від 27.10.2023 №1/16742-23 (https://rada.info/upload/users_files/43834226/0cdc96339950886f552dee03be6348cb.pdf).
6. Лист Міністерства освіти і науки України «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році» від 17.08.2026 №1/17756-26.
7. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт: <https://mon.gov.ua/>
8. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Модельні навчальні програми з зарубіжної літератури: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
9. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.05.2026 р. №722 «Про затвердження системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 24 червня 2026 р. за № 922/46316 (із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2026 року №1001).
10. Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів <https://drive.google.com/file/d/1p9yEcZm2Z66tDnOWRK7Yq-y6tSnxIj41/view>
11. Освітні програми: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi>
12. Степанюк С.О. Формування ключових і читацької компетентностей на уроках зарубіжної літератури. Педагогічний пошук. 2022. №2(114). С. 31-33.

13. Шуляр В.І. Формування читацької компетентності учнів на уроках літератури в контексті вимог PISA та НУШ. Інноваційна педагогіка. 2025. Вип. 83, т. 1. С. 42-46.

Ірина ДИКА, методист відділу розвитку суспільних, гуманітарних та мистецьких дисциплін Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського